

РОЛЬ ОСОБИСТІСНО-ДІЯЛЬНІСНОГО, ОСОБИСТІСНО ЗОРІЄНТОВАНОГО Й СИСТЕМНОГО ПІДХОДІВ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ ФАХІВЦІВ

Професійна мобільність, як складний соціальний феномен, має суттєвий вплив на розвиток і функціонування різних сфер суспільства: соціальної, економічної, соціокультурної, професійної та ін. Дослідження даного феномену з позиції тільки одного підходу було б обмеженим й неповним. Тому, щоб науково обґрунтувати процес формування професійної мобільності, буде доцільним розглянути провідні розроблені й пріоритетні підходи відповідно до аналізованого процесу.

На сьогоднішній день проблема формування професійної мобільності вивчається вітчизняними й зарубіжними науковцями з точки зору різних підходів: гуманістичного (Л. Амірова, З. Багішаєв), синергетичного (Є. Неділько, І. Нікуліна), суб'єктно-діяльнісного та особистісно-діяльнісного (Б. Ігошев, Т. Луданова, Е. Нікітіна), ресурсного (Т. Заславська, В. Радаєв, В. Чупров, О. Шкаратан), системного (В. Афанасьєв), структурно-функціонального (О. Конт, Г. Спенсер, Е. Дюркгейм), стратифікаційно-статусного (П. Сорокін),

компетентнісного (Л. Горюнова) та інших.

Серед підходів, які використовують дослідники, на сьогоднішній день найбільш розповсюдженими є системний, особистісно-діяльнісний, особистісно зорієнтований.

Суть системного підходу полягає у тому, що об'єкт, який пізнається, розглядається як система того чи того рівня й володіє певною структурою та організацією. Саме на розкриття цілісності об'єкта й механізмів, що її забезпечують, на виявлення різноманітних типів зв'язків складного об'єкта і зведення їх в єдину теоретичну картину орієнтує дослідження системний підхід. При цьому компонентом, або елементом системи виступає мінімальна структуротвірна одиниця системи, що має межу подільності в її кордонах, володіє функціональною і структурною специфічністю, а також функціональною інтегративністю.

Деякі дослідники (П. Атутов, М. Скаткин, Я. Турбовский) розглядають принцип системності при дослідженні об'єктів з позиції домінування цілого над складовими частинами, системотвірних зв'язків між ними, їх ієрархії, організаційних структур. Змістовною стороною даного принципу, на думку дослідників, є субординація цілей, зв'язків елементів і відносин.

Варто зазначити, що зазначені системні характеристики повною мірою властиві й педагогічній системі. Таким чином, не зважаючи на те, що в теорії систем переконливо показано, що знання, отримане на основі системного підходу, володіє найбільшою силою, тим не менш, існує обмеженість цього підходу. Вона полягає в тому, що наші знання про ці «системи» загалом на сьогоднішній день надзвичайно обмежені, а тому по суті досліджуються не власне системи, а їх структури.

Суб'єктно-діяльнісний підхід, на відміну від системного, досліджує професійну мобільність з психологічних позицій, як характеристику соціального функціонування людини. Методологічною основою даного напрямку досліджень є особистісно-діяльнісний підхід, що базується на наступних фундаментальних положеннях:

– про єдність діяльності та особистості (К. Абульханова-Славська, Г. Акопов, А. Асмолов, В. Зінченко та ін.);

– про особистість, як активний суб'єкт діяльності та відносин зі світом (Л. Божович, Д. Леонтьєв та ін.);

– про творчий потенціал особистості та можливості його реалізації в професійній діяльності (Є. Климов, Н. Нікандров та ін.);

Так, на думку Л. Горюнової, професійна мобільність фахівця відповідно до особистісно-діяльнісного підходу проявляється в мотивованій і цілеспрямованій діяльності індивіда й активізується в «вузлові моменти» його професійно-життєвого шляху. Ступінь успішності діяльності залежить від реальних «стартових можливостей» фахівця і готовності з ними працювати [1, с. 21].

Досліджуючи особистісно-орієнтований підхід до професійної підготовки майбутніх фахівців в контексті формування професійної мобільності спеціалістів технічного профілю засобами іноземної мови Л. Меркулова

зазначає що, особистісно зорієнтований підхід впливає як на постановку цілей навчання іноземних мов, так і на постановку цілей формування компонентів професійної мобільності [2, с. 230]. Одночасно науковець підкреслює, що особистісно-орієнтований підхід передбачає гнучкість у визначенні цілей, враховуючи індивідуальні особливості та особисті інтереси студентів.

Під час реалізації особистісно зорієнтованого підходу в навчанні, вихованні та формуванні компонентів професійної мобільності окрему увагу варто звернути на відносини між суб'єктами освітнього процесу. Досліджуючи проблему відносин людини В. М'ясищев дійшов висновку, що соціально-психологічні характеристики людей відрізняються одна від одної ступенем усвідомлення своїх відносин до різних сторін дійсності, а також глибиною і правильністю розуміння причин, які ці відносини викликають. У одних з них це – тенденція бачити ці причини тільки в самих собі, в інших – переважно в оточуючих, у третіх – в збігу обставин [3, с. 152].

Отже, суб'єктно-діяльнісний і особистісно-орієнтований підходи досліджують професійну мобільність з психологічних позицій, як характеристику соціального функціонування людини, що дає змогу забезпечити реалізацію таких важливих якостей як вмотивованість, цілеспрямованість, гнучкість у визначенні цілей, усвідомленні своїх відносин до різних сторін дійсності та ін., в процесі формування професійної мобільності майбутніх фахівців.

Подальшим етапом дослідження феномену професійної мобільності майбутніх фахівців є аналіз синергетичного і компетентнісного підходів до формування.

Література

1. Горюнова Л. В. Профессиональная мобильность специалиста как проблема развивающегося образования России : автореф. дис. на соискание ученой степени д-ра пед. наук / Л. В. Горюнова. – Ростов н/д., 2006. – 44 с.

2. Меркулова Л. П. Формирование профессиональной мобильности специалистов технического профиля средствами иностранного языка : дис. ... д-ра. пед. наук : 13.00.08 / Меркулова Л. П. – Самара, 2008. – 454 с.

3. Мясищев В. Н. Проблема отношений человека и ее место в психологии / В. Н. Мясищев // Вопросы психологии. – 1967. – № 5. – С. 142-154.

УДК 378:37.011.3-051

С. М. Щербина,

*Криворізький педагогічний інститут
ДВНЗ «Криворізький національний університет»*

І. Ю. Щербина,

*Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького*

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧЕ НАВЧАННЯ – ПРІОРИТЕТ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

Здоров'я нації визначається насамперед станом здоров'я підростаючого покоління. Аналіз державних документів свідчить про те, що пріоритетним